

(3) latiničko »j« koje ISO-standardi predlažu za *iota subscriptum* i *adscriptum* više odgovara duhu latiničkog pisanja nego grčki odgovarajući znakovi.

Zbog navedenih prednosti koje ISO-transliteracija ima u usporedbi s našim bibliotečnim sustavom transliteriranja, a ne samo zbog međunarodnoga njezina karaktera, mislimo da bi Hrvatsko društvo klasičnih filologa moralo preporučiti našoj književnoj javnosti ISO-sustav transliteriranja. Isto tako mi-

slimo da bi to društvo moralo potaknuti naše jezične stručnjake da se taj sustav uvede također u pravopis hrvatskoga književnog jezika. Ili, ako tko misli da ima kakav bolji prijedlog, neka ga izloži i obrazloži. Jer sve dotle dok ne budemo imali pravila transliteracije grčkih riječi koja će nas sve obvezivati da ih se pridržavamo, nećemo nikako moći stati na kraj nemilolj neujednačenosti transliteriranja u našem tisku.

Antun Slavko Kalenić

VIJESTI

OBNOVA ORGANIZIRANOGA TERMINOLOŠKOG RADA

Ove se godine počela ostvarivati hvaljevrijedna inicijativa naše najviše znanstvene ustanove da se pokrene ili intenzivira rad na terminološkim rječnicima pojedinih znanosti. U tu je svrhu osnovan Međurazredni terminološki odbor u koji su ušli predstavnici svih znanstvenih područja zastupljenih u Akademiji. Predsjednikom Odbora izabran je matematičar Vilko Niče, a tajnikom lingvist Stjepan Babić.

Osnovni zadatak Odbora jest da kao koordinativno tijelo nastavi i proširi djelatnost negdašnje Republičke terminološke komisije.

Odbor se ove godine sastao nekoliko puta (posljednji put 14. listopada). Na njegovim su sjednicama, uz ostalo, podnijeti izvještaji o dosadašnjem radu na terminologiji u pojedinim područjima, o projektima u toku (npr. rječnik kemije i kemijske tehnologije, nomenklatura i nazivlje organske kemije i biokemije, rječnik hrvatskog pravnog i upravnog nazivlja od početka 19. stoljeća do danas, leksikon književnog umijeća itd.), a i o budućim planovima. U toku je i prihvaćanje pravila Odbora. O prijedlogu pravila već su se izjasnili čla-

novi Odbora, a sada se taj prijedlog nalazi na razmatranju u pojedinim Akademijinim razredima.

Međutim, kako ni predsjedništvo a ni članovi Odbora nisu mogli doći do opširnijih podataka o terminološkom radu u pojedinim strukama (na nekim se rječnicima radi i pojedinačno), a i zato da bi se što širi krug zainteresiranih stručnjaka obavijestio o radu Odbora i mogao razmijeniti iskustva s predstavnicima drugih ustanova i drugih struka, odlučeno je da se organizira terminološki skup na kojem bi sudjelovali i lingvisti i predstavnici pojedinih znanstvenih područja. Inicijativa za sazivanje skupa pokrenuta je i zato što su (nakon sjednica Odbora) brojna metodološka i organizacijska pitanja u vezi s radom na terminološkim rječnicima ostajala otvorena (npr. pitanje koje se tiče načina suradnje lingvista sa stručnjacima pojedinih područja).

Skup je održan 16. i 17. studenog u zgradi Akademije. Odaziv zainteresiranih stručnjaka bio je zadovoljavajući (po pedesetak nazočnih). Saslušano je dvadesetak referata koji su bili vrlo raznoliki (rasprave, izvještaji, osvrti, pregledi, uputnici i sl.).

Skup je otvorio predsjednik Odbora Vilko Niče pozdravnom riječju i izvje-

štajem o sadašnjem obliku organiziranog rada na terminološkoj problematiki. Istakao je, između ostalog, da će se rad odvijati u radnim grupama po pojedinim Akademijinim razredima, govorio općenito o potrebi organiziranog i sustavnijeg rada na terminologiji, o statusu Odbora te o financijskoj pomoći od JAZU i od određenih samoupravnih interesnih zajednica.

Slično je bilo i izlaganje potpredsjednika Akademije Andre Mohorovičića, samo općenitije: o smislu i svrsi rada na terminološkim rječnicima.

Jedan od najinformativnijih bio je referat Ivana Kalinskog, koji je sadržavao pregled dosad objavljenih terminoloških rječnika.

Iako se neke znanstvene discipline, istakao je Kalinski, mogu pohvaliti znatnim brojem raznovrsnih djela koja sadrže popise termina (npr. pravo, medicina, biologija, elektrotehnika), ipak se može reći da pravih terminoloških rječnika gotovo da i nema (izuzetkom donekle smatra Simeonov Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva).

Naglasio je također da ima dosta znanstvenih disciplina u kojima na tom području nije učinjeno ništa (npr. ekonomija, agronomija, šumarstvo, defektologija, matematika, fizika, građevina, kibernetika, epistemologija itd.).

Nakon izlaganja Ivana Kalinskog slijedili su izvještaji o terminološkim rječnicima u radu.

Krešimir Balenović govorio je o radu na nomenklaturi i terminologiji u organskoj kemiji i biokemiji. Istakao je kako je za te discipline terminološki aspekt izuzetno važan (u organskoj kemiji registrirano je preko 5 milijuna spojeva, a svake se godine dobije 100 000 novih).

Osvrnuo se također na povijest međunarodne nomenklature organske kemije (od 1892. kad je utemeljena tzv. ženevska nomenklatura).

Pokušao je isto tako s današnjeg stajališta vrednovati Šulekov (Šulek je

uveo mnoge elementarne termine kao što su *vodik*, *kisik*, *dušik*, ali neki od njegovih prijedloga nikad nisu bili prihvaćeni, npr. *smrdik* za *brom*) i Janačekov (*natrij*, *kalij* i sl.) doprinos ustrojavanju kemijske terminologije.

Kemičari se u radu na terminologiji i nomenklaturi, dodao je Balenović, susreću s mnogim poteškoćama, osobito kad je u pitanju lingvistička strana problema. Iznio je stoga mišljenje da se takav rad bez sudjelovanja lingvista teško može i zamisliti.

Izvještaj Hrvoja Ivekovića (pročitano u odsutnosti autora) ticao se rječnika kemije i kemijske tehnologije, na kojem se kao saveznom projektu radi od 1976. godine (osnovane su radne grupe po republikama — Makedoniji, Sloveniji, Srbiji i Hrvatskoj). Rječnik obuhvaća 12000 termina i rad na njemu dobro je odmakao. Među problemima koji se javljaju u radu na tom projektu Iveković je posebno istakao slabu aktivnost makedonskih kemičara i oskudnu suradnju s lingvistima.

Juraj Božičević izvjestio je o radu na leksikonu mjerenja, automatizacije i kibernetike. Govorio je općenito o koncepciji (leksikon će biti četverojezičan: pored hrvatskih navodit će se njemački, ruski i engleski termini) i o metodološkim pretpostavkama koje je ilustrirao konkretnim primjerima.

Umjesto najavljenog Vinka Friščića o terminološkom rječniku mikrobiologije i imunologije govorio je Ivan Bach. Naveo je, između ostalih i podatak da je rad na spomenutom projektu, barem koliko je njemu poznato, na samom početku.

O biološkom terminološkom rječniku govorio je Nikola Ljubešić. On je najprije konstatirao da je stanje u vezi s biološkom terminologijom općenito loše, iako je u radu na toj problematici trenutno okupljeno tridesetak ljudi. Dio rezultata njihova rada kontinuirano se objavljuje u časopisu *Priroda*. Kako se spomenuta skupina stručnjaka kon-

stantno suočava s financijskim i kadrovskim problemima, odlučeno je da se zasad odabere 5—6 tisuća termina iz svih bioloških disciplina i objavi kao rječnik.

Što se tiče lingvističkih aspekta, Ljubušić je izrazio zadovoljstvo suradnjom sa Zavodom za jezik.

Vladimir Muljević izvijestio je o tome da se na inicijativu *Tehničke knjige* radi na četirima tehničkim rječnicima (automatizacije, obrade podataka, medicinske tehnike i klimatizacijske i rashladne tehnike). Radi se uglavnom o prijevodima stranih rječnika, ali se priređivači i pored toga susreću s brojnim poteškoćama (one osobito dolaze do izražaja kod prevođenja s engleskog). Zato je u izradi tih rječnika kao stalni suradnik angažiran Stjepan Babić.

Rječnici su trenutno u fazi korekcije, a dozvole za tiskanje već su pribavljene. Bilo bi dobro da se što prije pojave već i zbog jezovitih perspektiva s područja tehnike.

O hrvatskom imeniku bilja i o botaničkom rječniku govorio je Ivan Šugar. Koliko se iz njegovog izlaganja dalo razabrati, rad se na tim rječnicima nalazi u podmakloj fazi iako na njima radi samo autor izvještaja.

O vrlo ambicioznom projektu koji je pokrenuo Institut za međunarodno pravo na inicijativu dr. Natka Katičića i pod njegovim vodstvom, naime o rječniku hrvatskog pravnog nazivlja od početka 19. stoljeća do danas referirao je Mile Mamić. On je istakao da taj rječnik karakterizira jedan oblik enciklopedijske obrade (termini će biti određeni vremenski i teritorijalno, navodit će se u kontekstu, davat će se strani sinonimi). Rječnik načelno neće biti normativan, ali će se termini komentirati u obliku blago normativnih odrednica.

Milan Krajnović koji je trebao referirati o dosadašnjem radu na matematičkoj terminologiji nije se pojavio na skupu, ali se za riječ (u diskusiji) javio njegov kolega Bilinski i informirao

prisutne da su matematičari radili ponešto na terminologiji svoje struke (uglavnom udžbeničkoj), da je rad prekinut, a dotad prikupljeni materijal povjeren Krajnoviću.

U diskusiji su prvoga dana još sudjelovali: Andre Mohorovičić (koji je pokušao rezimirati saslušana izlaganja), Natko Katičić (dopunio Mamićevo izlaganje informacijama o organizacijskim i metodološkim problemima u izradi rječnika hrvatskog pravnog nazivlja), Duje Rendić Miočević (o terminološkim nedoumicama s područja arheologije i o (ne)pridržavanju dogovorenih terminoloških rješenja), Božidar Finka (uglavnom o načelnim pretpostavkama rada na terminologiji), Dalibor Brozović (o potrebi da lingvisti budu uključeni u rad na terminološkim rječnicima i to od samog početka; o odnosu prema stranim jezicima u terminološkom radu te o nekim drugim uglavnom načelnim pitanjima) i Vladimir Muljević (o financijskim problemima).

Drugoga dana skup je nastavio rad izlaganjem Dalibora Brozovića o načelima i terminologiji terminološke struke. Brozović je govorio o jezičnom i nejezičnom aspektu termina, o fazama obrade (odabir termina, izrada liste no-cija itd.), o kriterijima prilikom odabira (fonetska urednost, tvobena korektnost, kriterij učestalosti, davanje prednosti tzv. čistim ili praznim terminima i sl.), a sve je to ilustrirao na konkretnom primjeru (*glasnice, glasne žice, glasiljke, glasilnice*).

Nacrt smjernica (uputnika) za izradu terminoloških rječnika (koji je jednim, manjim dijelom rađen na osnovi Uputnika za pripremanje terminoloških rječnika bivše Republičke terminološke komisije) kratko je prokomentirao njegov autor Stjepan Babić. Nacrt je inače bio (na dvadesetak stranica) umnožen i podijeljen sudionicima. Da bi se dobio kakav-takav uvid u taj tekst, navest ću samo naslove poglavlja: I. Opći pogledi (1. Potreba i važnost izrade terminolo-

loških rječnika); II. Skupljanje i klasifikacija građe; III. Obrada građe; IV. Normativno sređivanje građe (1. O sinonimnim nazivima, 2. Domaći ili strani naziv, 3. O novim nazivima); V. Suradnja s lingvistima; VI. Predračun troškova i način plaćanja; VII. Pregled terminoloških rječnika prema strukama; VIII. Popis terminoloških društava; IX. Literatura.

U vezi s tim nacrtom između ostalog je dogovoreno da se sredi, dopuni i tiska u obliku priručnika za rad na terminologiji.

S pažnjom je saslušan i Ivan Čatić koji je u ime tima stručnjaka (I. Čatić — A. Kostial-Štambuk — V. Jarm) govorio o iskustvima u izradi rječnika nazivlja s područja polimerijskog inženjstva i polimerijskih znanosti.

Zatim je nastupio (po drugi put) Juraj Božičević s ambicioznim i dosta opširnim izlaganjem o hrvatskom nazivlju iz područja mjerenja u usporedbi s nazivljem u svjetskim jezicima.

U referatu pod naslovom Organizacija književnoteorijskog nazivlja Ante Stamać govorio je o osnovnim načelima izrade leksikona književnog umijeća koji je započeo Rikard Simeon, a na kojemu sada rade Stamać i Ivan Martinčić.

U izlaganju koje je privuklo osobito pažnju lingvista (a oni su bili najveća istostručna grupa) Jasna Melvinger govorila je o nazivlju generativne transformacijske gramatike u hrvatskoj lingvistici. Analizirajući radove nekolicine uglavnom istaknutih lingvista (Katičića, Brozovića, Škiljana, Tekavčića, Ivira, Suška) ona je upozorila na značajne terminološke razlike i predložila rješenja koja su joj se činila najprihvatljivijima.

Nekoliko zanimljivih zapažanja iznijeto je i u referatu Mije Lončarića koji je govorio o odnosu između tuđice, neologizma i dijalektizma u izboru naziva.

Koristeći se vlastitim iskustvima u radu na JUS-u Marko Lukenda analizirao je neke kolebljivosti u tehničkoj terminologiji.

U diskusiji su sudjelovali: Antun Šojat (o bankama terminoloških podataka i o kompjutoru kao pomoćnom sredstvu u izradi terminoloških rječnika), Ivan Martinčić (o terminološkom radu u VIII. Akademijinu razredu), Stjepan Babić (ocjena terminološkog uputnika Nike Maleševića o normativnosti i obvezatnosti ili neobvezatnosti nazivlja u terminološkim rječnicima), Natko Katičić (o tarifnom pravilniku), I. Čatić (o kompjutorskoj tehnici i načinu plaćanja), Aleksandar Solc (o normativnom aspektu terminoloških rječnika i o specifičnostima građevinskotehničke terminologije), Andre Mohorovičić (uz rekapitulaciju saslušanih izlaganja upozorio je i na Sveučilišnu knjižnicu kao potencijalnu banku terminoloških podataka).

Mislim da rad prikazanog skupa treba, i pored prigovora koji mu se mogu uputiti, ocijeniti uspješnim, i to zato

— što su se na njemu prvi put sastali stručnjaci raznih struka i razmijenili mišljenja o problemima rada na terminologiji;

— što su obavijestili javnost o svom poslu i svojim nastojanjima;

— što smo dobili iscrpan pregled, pa dijelom i ocjenu onoga što je na terminologiji dosad učinjeno;

— što se javnosti predstavio Akademijin Međurazredni terminološki odbor kao oblik organiziranog rada na terminologiji;

— što su u izlaganjima i diskusijama iznijeti brojni konkretni problemi i prijedlozi (npr. o kompjutoru kao pomoćnom sredstvu u terminološkom radu, o tzv. terminološkim bankama podataka i sl.);

— što je dano obećanje da će se izraditi priručnik sa smjernicama i uputama za izradu terminoloških rječnika.